Odkrili škodljivega prišleka, ki uničuje školjke

Morska biološka postaja Piran *Znanstveniki ugotovili, da školjkarjem veliko škodo povzroča tujerodni plenilec – ploski črv*

Znanstveniki Morske biološke postaje Piran so pred kratkim odkrili, da školjkarjem v Jadranskem morju in školjčiščem v Evropi zelo veliko škodo poleg orad povzroča tudi tujerodni plenilec – ploski črv (Postenterogonia orbicularis), ki izvira iz morja okoli Nove Zelandije in Avstralije. Slovenija je zaradi požrešnih orad za gojenje školjk dodelila dve novi veliki morski polji pred Debelim rtičem in Izolo.

BORIS ŠULIGOJ

Šest naših školjkarjev je pred leti pridelalo 700 ton užitnih klapavic na treh poljih na 77 hektarih morja pred Debelim rtičem, v Strunjanskem zalivu in pred Sečo. Ugotovili so, da jim tudi veliko več kot polovico pridelka pojedo orade, ki z močnimi zobmi brez težav zdrobijo lupino. Kmetijsko ministrstvo je zato dovolilo poseben izlov orad v gojiščih, hkrati je najbolj prizadetim izplačalo nadomestilo za nastalo škodo.

Toda leta 2024 so školjkarji opazili, da jim poleg orad nasade podobno vztrajno redči še en plenilec. Biologinja Andreja Ramšak z Morske biološke postaje Piran je leta 2025 ugotovila, da so imeli težave s ploskim črvom že francoski školjkarji iz Arcachonskega zaliva, ki pa so krivdo za upad pridelka klapavic in ostrig pripisali drugi vrsti. Pozneje se je povezala s španskim raziskovalcem Ricardom Lopes-Alonsom z Univerze v Oviedu, ki je prvi v Evropi ugotovil, da gre za zelo agresivnega in hitro razmnožujočega se tujerodnega ploskega črva iz Tihega oceana.

Tujerodni ploski črv je prišel najprej v Francijo in Španijo, od tam pa se je postopno prenesel tudi v Jadran.

ANDREJA RAMŠAK
Morska biološka postaja Piran

S toksini omrtvičijo mišico zapiralko

Andreja Ramšak je nato ugotovila, da tujerodni ploski črv živi tudi v slovenskem morju, v hrvaškem delu Istre, v Malostonskem zalivu in v Boki Kotorski, kjer pa niso poročali o velikih izgubah na školjčiščih. Ploski črvi izločajo toksine, s katerimi omrtvičijo mišico zapiralko, školjka se ne more več zapreti in črv jo lahko poje. Članek o pojavu teh črvov v Jadranu bo v kratkem objavljen v digitalni znanstveni reviji *Aquaculture*. Andreja Ramšak je pojasnila, da je ta tujerodna vrsta prišla najprej v Francijo in Španijo, od tam pa se je postopno prenesla tudi v Jadran. Po njenem mnenju so tujerodno vrsto v Evropo zanesli školjkarji sami, ko so kupovali mladice školjk z območja Tihega oceana.

- Ploski črv poleg orad desetka gojišča klapavic in ostrig.
- Školjkarjem se je pridelek v zadnjih letih za polovico zmanjšal.
- Država je dve morski polji dodelila za školjčišči.

Problem proučujejo tudi v projektu Interreg IPA Adrion, v katerem je vodilni partner italijanska občina Cagnano Varano iz Apulije, kjer so zaznali dramatično zmanjšanje pridelka školjk. Iz Slovenije v projektu sodeluje zavod You Sea, kjer je Irena Fonda pojasnila, da so v ribogojnici Fonda pred dvema letoma prav na račun teh črvov izgubili skoraj ves pridelek. Vendar je izguba na različnih gojiščih različna, odvisna od lege, globine morja in drugih okoliščin. »Zdaj bomo poskusno naselili manjšo količino klapavic na novo podvodno strukturo, da bomo proučili, kako bodo živele v takšnem okolju in na takšni globini,« je dejala Fonda.

Gojišča dlje od obale

Školjkar Mitja Petrič iz Izole je povedal, da je pred leti pridelal 200 ton pedočev, potem pa so mu orade in črv leta 2024 pridelek sklestile za približno devetdeset odstotkov. »Že leta 2023 smo zaradi orad vztrajali, da naj nam država dodeli gojišča dlje od obale. Pri Italijanih in Hrvatih smo namreč videli, da nimajo škode, če so gojišča dlje od obale in v globljem morju,« je povedal Petrič, ki je tako kot Edo Grmšek iz podjetja Prosub pred kratkim pridobil vodno pravico za postavitev novih gojišč na dveh novih morskih njivah pred Izolo in Debelim rtičem. Zato upa, da bo že prihodnje leto pridelek precej boljši od zadnjih dveh let, ko se jim je za približno polovico zmanjšal.

Borut Kosi, višji svetovalec z oddelka za akvakulturo na kmetijskem ministrstvu, nam je povedal, da morska parcela med rtom Ronek in Izolo meri 34 hektarov, pred Debelim rtičem pa 16 hektarov. »Obe območji sta od obale oddaljeni približno miljo do milje in pol. Pred odločitvijo smo izdelali več študij in strokovnih podlag. Tam ni toliko plenilcev, ni težav z oradami, paraziti ali ploskimi črvi. Zato predvidevamo, da bi se proizvodnja lahko povrnila na vsaj približno enako raven, kot je bila pred petimi in več leti.« Kosi je dejal, da je Slovenija v evropski perspektivi 2021–2027 za programe iz akvakulture imela na voljo približno osem milijonov evrov iz evropskega sklada. To je znesek za nove naložbe, za posodobitev gojišč in tudi za izpad poslovanja. Do zdaj so iz tega sklada razdelili le približno tretjino načrtovanih sredstev.



Kilogram užitnih klapavic stane v obalnih ribarnicah v povprečju osem evrov, pridelovalci pa pri grosistični prodaji za kilogram dobijo od tri do štiri evre. FOTO TOMI LOMBAR